

VERGÝ ÝNDÝRÝMÝ UYGULAMASI

Yapılan degisiklikle 2003 yilinda yürürlükte olan ücretlerde 'özel gider indirimi' uygulaması kaldırılarak, yerine 'vergi indirimi' uygulaması getirildi (GVK mük. Md: 121) ve konuya ilişkin 255 Seri Nolu GV. Tebliği yayımlandı. (24.12.2004 t. ve 25680 s. RG.) Eski 'özel gider' uygulamasına göre; ücretlinin kendisine, esine ve çocuklarına ait eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konutla ilgili kira harcamalarının üçte biri, ücretlinin toplam yıllık stopaj matrahının yüzde 35'ini geçmeyecek şekilde belirlenen tutarı esas alınıyordu. Bu tutar, ücretlinin, üzerinden stopaj yapılmış matrahından düşülüyordu. Kalan tutar üzerinden artan oranlı tarifeye göre hesaplanan gelir vergisi ile, daha önce isverence artan oranlı tarifeye göre kesilmiş olan stopaj arasındaki vergi farkı, ücretliye ertesi yıl stopajlarından mahsup edilmek suretiyle iade ediliyordu. Örneğin; yilda 36 milyar (ayda 3 milyar) liralık Gelir Vergisi matrahi olan bir ücretliden, kaynakta 8 milyar 750 milyon liralık yıl bazında toplam vergi kesiliyordu. Bu ücretli tarafından toplanan ve vergi iadesinde geçerli belge tutarları toplamının $(36 * 1.05=)$ 37 milyar 800 milyon lira olduğunu varsayalım. Bunun üçte biri 12 milyar 600 milyon lira özel gider indirimi olacaktı. Kalan $(36-12.6=)$ 23 milyar 400 milyon lira üzerinden hesaplanan vergi ise 5 milyar liradır. Bu durumda, ücretliye iade edilecek gelir vergisi $(8.750-5=)$ 3 milyar 750 milyon lira olacaktır.

Yeni 'ücretlilerde vergi indirimi' uygulamasına göre ise; ücretlinin kendisi, esi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarının; 3 milyar liraya kadar % 8'i, 6 milyar liranın 3 milyar lirası için % 8'i, asan kısmı için % 6'si, 6 milyar liradan fazlasının, 6 milyar lirası için % 7'si, asan kısmı için % 4'ü, ücretlinin ertesi yilda ödeyeceği gelir vergisinden mahsup edilecek veya isverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilecektir. Bu kapsamda, isverene verilecek bu harcama belgelerine ait toplam tutar, ücretliye ait yıllık gelir vergisi matrahi toplamını geçemeyecektir. Bunun dışında yeni uygulamada da, vergi indirimine konu harcama kalemleri ile diğer temel prensipler değişmemiştir. Buna göre, yilda 36 milyar gelir vergisi matrahi olan bir ücretlinin, yeni sistemde alacağı azami vergi iadesini hesaplayalım. İlk 6 milyarın (ortalama) yüzde 7'si (420 milyon lira), sonraki 30 milyarın yüzde 4'ü (1 milyar 200 milyon lira) olmak üzere toplam, 1 milyar 620 milyon lira vergi iadesi alınabilecektir. Oysa eski sistem devam etmiş olsaydı aynı ücretli, 3 milyar 750 milyon lira vergi iadesi alabilecekti. Bu ücretlinin kaybı $(3.750-1.620=)$ 2 milyar 130 milyon liradır. Ücret geliri yükseldikçe de, eski sisteme göre bu kayıp tutarı da artmaktadır. Ancak asgari ücretli yeni sistemde avantajlıdır. Bir örnekle açıklayalım: 2004 yılında geçerli olan asgari ücretlere göre, bir ücretli eski sisteme göre vergi iadesi alsaydı, yıllık gelir vergisi matrahi 4 milyar 422 milyon 465 bin lira olacaktı. Bundan, kaynakta 663 milyon 369 bin 750 lira yıl bazında toplam vergi kesilecekti. Burada ibraz edilebilecek azami belge tutarının üçte biri olan özel gider tutarı 1 milyar 547 milyon 862 bin 750 lira olacaktı. Yıllık gelir vergisi matrahından hesaplanan özel gider tutarını düştüğümüzde, kalan $(4.422.465.000-1.547.862.750=)$ 2 milyar 874 milyon 602 bin 250 liralık matrah üzerinden hesaplanacak gelir vergisi $(2.874.602.250 * 0.15=)$ 431 milyon 190 bin 337 liradır. Bu tutarı kaynakta kesilen gelir vergisinden düştüğümüzde $(663.369.750 - 431.190.337=)$ 232 milyon 179 bin 412 liranın iadesi gelecekti. Yeni sisteme göre ise asgari ücretli 325 milyon 347 bin 900 liralık vergi iadesi hak etmektedir. Bu durumda,

asgari ücretli yeni sistemde, eski sisteme göre

(325.347.900-232.179.412=) 93 milyon 168 bin 488 lira daha fazla vergi iadesi elde etmiş olacaktır.

Ancak asgari ücretlinin bütün ücretini vergi indirimine konu harcamalara tahsis ettiğini söylemek de pek gerçekçi olmasa gerek. Hesaplamalardan da anlaşılacağı üzere aylık net ücret 500 milyonu astığında ve bu ücret yükseldikçe, ücretlerde vergi iadesi tutarları dramatik olarak düşmektedir. Bu durumda satın alma gücü olan ücretlilerin, belge toplama motivasyonları kırılır, bu ise kayıtdışı ekonomiyi mücadelede zaafiyet demektir.